

Харківський національний університет внутрішніх справ

Кафедра спеціальної фізичної підготовки

Тактика застосування заходів фізичного впливу і спеціальних засобів працівниками Національної поліції України

План лекції:

1 Правові засади застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї працівниками поліції в процесі службової діяльності

2 Класифікаційні ознаки і види тактики ведення рукопашного бою

3 Основи тактики застосування фізичного впливу

4 Тактика проведення окремих видів затримання підозрюваної особи

5 Основи тактики застосування спеціальних засобів

Вступ

Тактика застосування прийомів фізичного впливу (далі - прийомів самозахисту) полягає у визначенні лінії поведінки і методів дій при захисті від раптового нападу злочинців, їх затримання та супроводу до органів міліції.

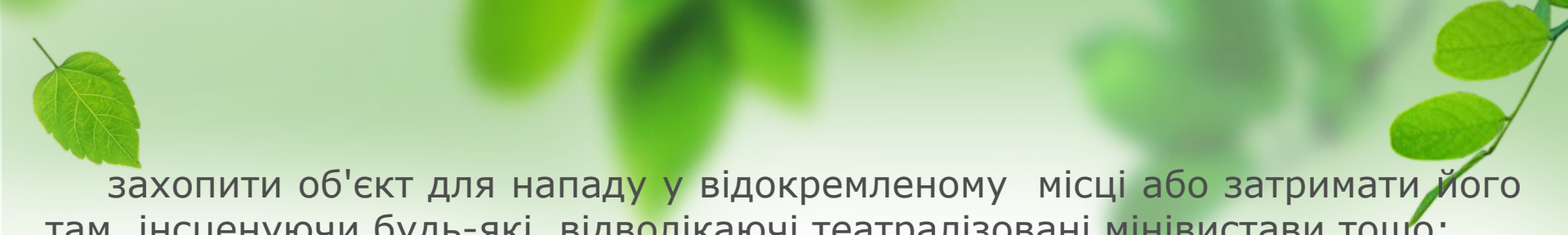
Тактика застосування прийомів самозахисту залежить від конкретної обстановки, що складається в момент її застосування, від ступеня підготовки, а також від знання різного роду хитрощів і вивертів, що здійснюються злочинцями.

Прийоми самозахисту використовуються, перш за все, при раптовому нападі злочинців, коли застосування допоміжних засобів неможливо або недоцільно.

За всіх обставин необхідно мати на увазі, що злочинці, готуючи і здійснюючи напади, прагнуть того, щоби:

зробити свій напад несподіваним, відволікаючи увагу від нападу або влаштовуючи засідки;

зблизитися з об'єктом для нападу і по можливості підійти до нього ззаду, маскуючи свої дії під виглядом громадян, що звертаються за допомогою, осіб, які перебувають у сильному сп'янінні тощо;

захопити об'єкт для нападу у відокремленому місці або затримати його там, інсценуючи будь-які відволікаючі театралізовані мінівистави тощо;

використовувати натовп для непомітного нанесення удару і безкарно втекти в ньому.

З урахуванням цих хитрощів і повинна будуватися тактика застосування прийомів самозахисту.

Висока пильність і постійна готовність до негайних дій, спритність і вміння правильно оцінювати обстановку і приймати доцільні рішення. Сміливість і рішучість є необхідними умовами для успішного застосування прийомів самозахисту.

Однак, самозахист слід розуміти не тільки як оборонний засіб. У разі раптового нападу треба вміти захиститися і, перехопивши ініціативу, підкорити злочинця своїй волі.

У складній обстановці, коли ймовірність нападу стає очевидною, не слід чекати нападу, а швидко і рішуче першим застосувати прийоми самозахисту і провести затримання.

Правові засади застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї працівниками поліції в процесі службової діяльності

- ❖ Закон України «Про Національну поліцію» передбачає :
- ❖ Стаття 42. Поліцейські заходи примусу
- ❖ Стаття 43. Порядок застосування поліцейських заходів примусу
- ❖ Стаття 44. Застосування фізичної сили
- ❖ Стаття 45. Застосування спеціальних засобів
- ❖ Стаття 46. Застосування вогнепальної зброї

Класифікаційні ознаки і види тактики ведення рукопашного бою.

Рукопашний бій розрізняють за складом учасників, технічної оснащеності, дистанції, різновиду дій тощо. Одним з основних параметрів рукопашного бою є дистанція. Рукопашна сутичка починається з дистанцій, на яких гарантована поразка противника зброєю і будь-якими підручними засобами. Дистанція вибирається залежно від тактики бою і технічної оснащеності.

Класифікаційні ознаки		
Наступальна тактика передбачає високу активність у захопленні ініціативи і застосовується з метою негайної прояви переваги або фізичного вимотування противника з пигніченням його волі.	Контратакуюча тактика передбачає використання сприятливих моментів, що виникають при спробі противника атакувати, для проведення запланованих дій.	Оборонна тактика передбачає використання уваги і зосередження її на захисті, не проявляючи активності в сутичці і, як правило, атакувати противника лише в тому випадку, якщо він допустив явну помилку. Така тактика найчастіше застосовується для того, щоб відновити свої сили або виграти час.

Види рукопашного бою

	Армійський рукопашний бій	Поліцейський рукопашний бій	Спортивний рукопашний бій
Призначення	Захист держави від зовнішнього нападу	Підтримка внутрішнього порядку у державі	Масовість, наочність, доступність, видовищність, безпека
Ступінь небезпеки ситуації	Життю загрожує небезпека	Життю не загрожує небезпека, однак може виникнути	Життю не загрожує небезпека
Директивні і обмежувальні фактори	Військова доктрина України, Наказ МО України, Військова стратегія і тактика	КК України, Прокурорський нагляд Відповідні інструкції	Правила виду спорту
Цілі досягнення бою	Виконання бойового завдання за будь-яку ціну	Затримання правопорушника	Досягнення спортивної перемоги

Основи тактики застосування фізичного впливу

Тактика рукопашного бою - це найбільш доцільне використання технічних, фізичних і вольових можливостей в конкретно сформованих умовах для досягнення найкращого результату в рукопашній сутичці.

Під найбільш доцільним використанням технічних можливостей слід розуміти як вибір в окремому випадку, так і використання всього технічного арсеналу, яким володіє курсант (у тому числі й підготовка до проведення своїх «коронних» прийомів).

Використання фізичних можливостей передбачає досягнення переваги як за рахунок росту, ваги, статури, так і за рахунок більш розвинених, ніж у супротивника, фізичних якостей (сили, спритності, швидкості, витривалості).

Уміння правильно психологічно налаштуватися на поєдинок, вміння свідомо керувати своєю реакцією на події (страх, злість, лють) використовувати свої переваги в умінні долати високі навантаження як фізичного, так і психологічного характеру, волю до перемоги - якості, без яких практично неможливо здійснити свій план в рукопашній сутичці.

Основа тактики затримання злочинця

Для успішного проведення фізичного впливу слід використовувати такий тактичний спосіб, як розвідка

Розвідка служить для створення правильного уявлення про злочинця, його наміри й можливості, а також для оцінки навколишнього оточення і умовно поділяється на попередню (візуальну) і розвідку боєм.

За допомогою попередньої розвідки можна оцінити зріст, вагу, статуру злочинця, ймовірність його підготовленості в єдиноборствах (порушена форма вушних раковин – можливо, противник має навички боротьби; зламаний або приплюснутий ніс, наявні оmozолення на п'ясткових голівках кулака - ймовірність того, що противник боксер або займається східними єдиноборствами. Також візуально можна визначити умови погоди, ґрунту, а також у що одягнений і взутий супротивник.

Розвідка боєм застосовується безпосередньо при веденні рукопашної сутички і дає більш чіткі уявлення про можливості противника (стійка, пересування, вміння атакувати і захищатися).

Тактичними засобами створення сприятливих умов для перемоги при веденні бою є загроза, сковування і виклик

Противник, захищаючись від загрози застосування тієї чи іншої спеціально розрахованої дії, може використовувати зручне для задуманої атаки положення.

При виконанні сковування атакуючий застосовує захвати, які обмежують дії противника. Противник, зосередивши свою увагу на звільненні від цих захватів, створює можливість для застосування різних дій.

Виклик як тактична дія, полягає в тому, що атакуючий застосовує певне положення тіла або його частин, створюючи умови для активних дій з боку противника, проти яких він готовий вжити заплановані дії.

Тактика проведення окремих видів затримання підозрюваної особи

- ❖ Затримання підозрюваної особи, яка знаходиться в укритті.
- ❖ Затримання підозрюваної особи в громадському місці.
- ❖ Тактичні прийоми затримання підозрюваної особи на автотранспорті.
- ❖ Перевірка документів.

Затримання підозрюваної особи, яка знаходиться в укритті

Під терміном «укриття» слід розуміти будь-яке приміщення або споруду. Це може бути житловий будинок, господарська споруда (сарай, гараж, бліндаж тощо) та інші приміщення, розташовані в населеному пункті або на відкритій місцевості (у полі, в горах, в лісі).

При затриманні підозрюваної особи, яка перебуває в укритті, проводяться наступні заходи:

- 1) оточення;
- 2) блокування (оточення);
- 3) проведення переговорів з метою залучення до добровільної здачі;
- 4) проведення відволікаючого маневру;
- 5) проведення особистого огляду;
- 7) конвоювання (доставлення до підрозділу поліції).

Вирішальні фактори для успішного затримання злочинця зненацька

Вибір часу, найбільш
сприятливого для
затримання

Ретельна підготовка і
правильна організація
дій

Скритне наближення до
укриття і несподіване
оточення злочинця

Перед початком проведення операції необхідно:

- 1) визначити найбільш зручні і безпечні шляхи підходу;
- 2) визначити способи проникнення до будівлі;
- 3) забезпечити оснащення групи затримання;
- 4) провести інструктаж груп бойового порядку, виходячи з конкретної обстановки і розташування приміщень в будівлі.

Затримання підозрюваної особи в публічному місці

Особливість тактики затримання підозрюваної особи в публічному місці полягає в тому, що воно проводиться при великому або незначному скупченні сторонніх людей. Дана обставина значною мірою ускладнює застосування вогнепальної зброї та інших спеціальних засобів. Через це вона повинна носити швидкоплинний характер.

Затримання злочинця у публічному місці

- ❖ **При виявленні підозрюваної особи встановити за нею приховане спостереження.**
  - ❖ **Затримання доцільно проводити тільки після того, як підозрювана особа покине громадське місце і перебуватиме там, де відсутні сторонні люди.**
  - ❖ **Раптовість і несподіваність захоплення.**
  - ❖ **Працівники поліції не повинні своєю поведінкою і зовнішнім виглядом відрізнитися від оточуючих людей**
-

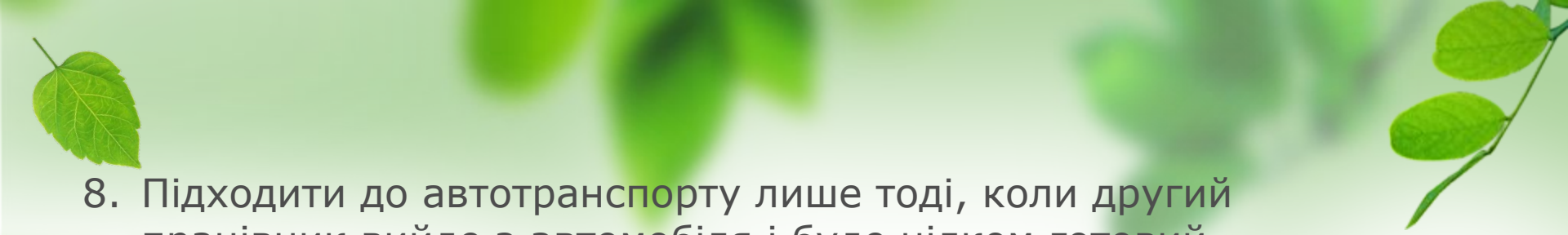
Тактичні прийоми затримання підозрюваної особи на автотранспорті

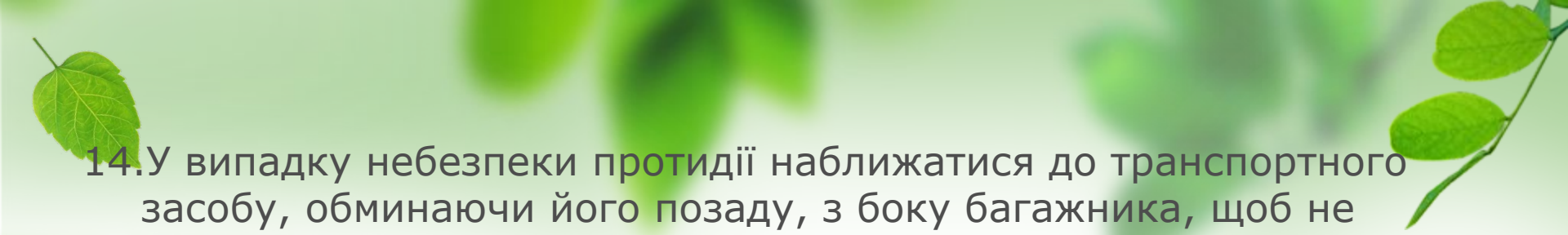

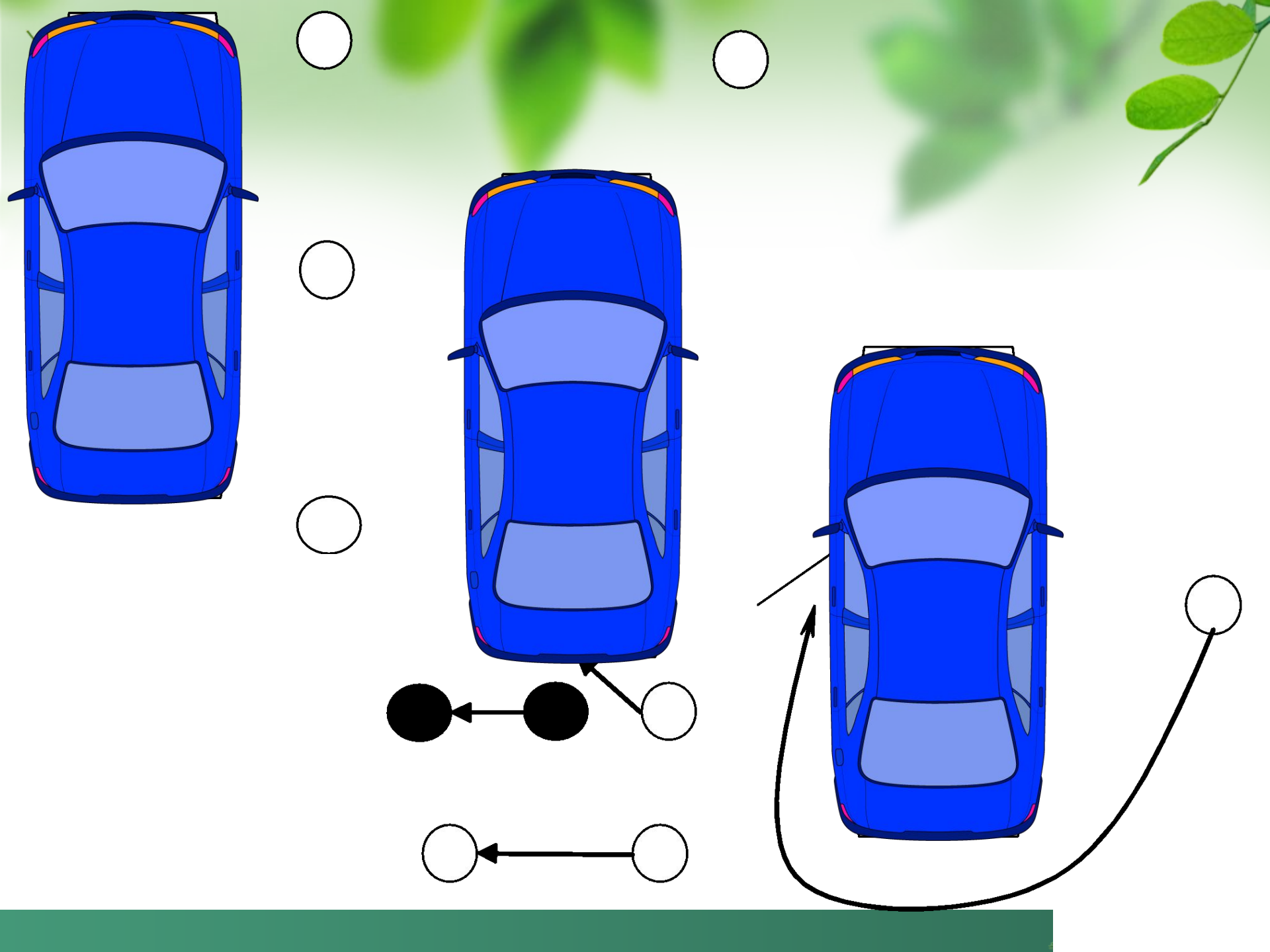
1. При переслідуванні постійно тримати включеними звукові і світлові спеціальні сигнали (при наявності відповідного оснащення службового автотранспорту).
2. Перед оглядом підозрілого транспортного засобу сповістити про це оперативного чергового.
3. Працівник поліції, залишаючи свій автомобіль, використовує його як прикриття, поки не переконається, що цілком контролює ситуацію. Двигун машини при цьому не вимкнати, а в темний час пори - освітити фарами салон зупиненого автомобіля.
4. Перед оглядом автотранспорту попросити водія вимкнути двигун.
5. Повернути колеса у бік краю проїзної частини.
6. Не ставати між своїм і зупиненим автомобілем, наближатися в смузі світла між автомобілями.
7. У темний час доби попросити водія зупиненого автомобіля

увімкнути світло в салоні.

-
8. Підходити до автотранспорту лише тоді, коли другий працівник вийде з автомобіля і буде цілком готовий страхувати свого напарника.
  9. При підході до автомобіля, що оглядається, вимкнути прослуховування службового радіозв'язку.
  10. Пасажирів попросити не рухатися під час огляду і перевірки документів, їхні рухи контролює працівник поліції, який знаходиться попереду-праворуч.
  11. Перевірку проводять у наступному порядку: спочатку водія (його можна попросити вийти), потім пасажира на передньому сидінні, потім - на задньому.
  12. При необхідності виходу з автотранспорту водія та пасажирів, необхідно подати такі команди: "Заглушити двигун!"; "Нікому не рухатися!", "Усім залишатися на своїх місцях, тому що буде застосована зброя"; "Водію відчинити двері!"; "Водію повільно виходити з автомашины спиною до мене!".
  13. Документи передаються пасажиром через цілком відкрите переднє вікно.

-
14. У випадку небезпеки протидії наближатися до транспортного засобу, обминаючи його позаду, з боку багажника, щоб не бути збитим автотранспортом.
  15. Працівники поліції утримують табельну зброю в положенні, яке дозволяє швидко реагувати на зміну обстановки.
  16. Не перетинати лінію вогню напарника, який страхує.
  17. При підході оглянути через скло салон, переконатися, що ніхто не ховається на підлозі; перевірити, чи закрита кришка багажника.
  18. Не припиняти нагляду за пасажирами, оскільки вони можуть застосувати зброю.
  19. Багажник відкриває водій, після чого відходить убік. При відкритті багажника працівник поліції знаходиться праворуч від нього, але не на лінії вогню напарника, який страхує.
  20. Після відкриття багажника попросити водія стати збоку.
  21. Якщо виникає необхідність, попросити водія показати більш детально речі, що знаходяться в багажнику.
  22. Документи водієві повертаються після проведення огляду.
-

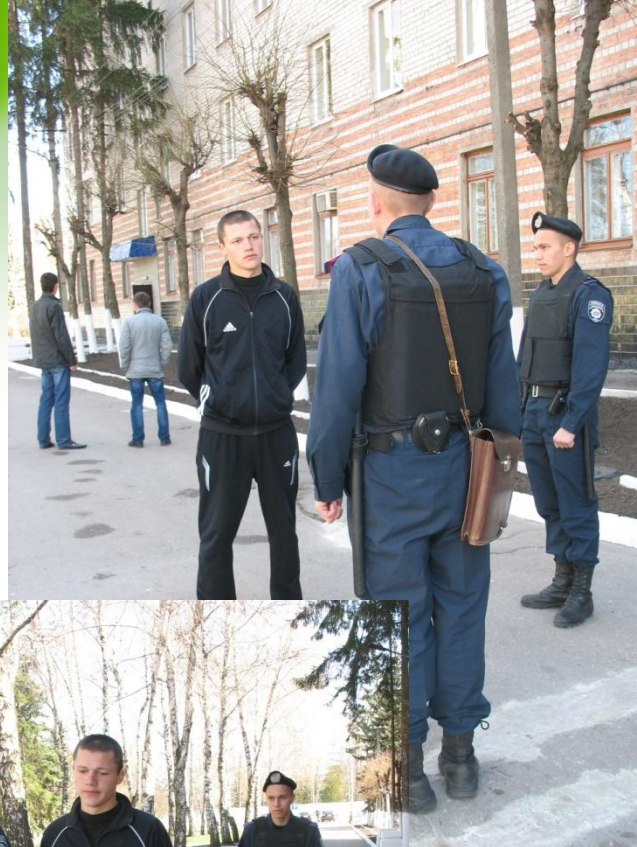
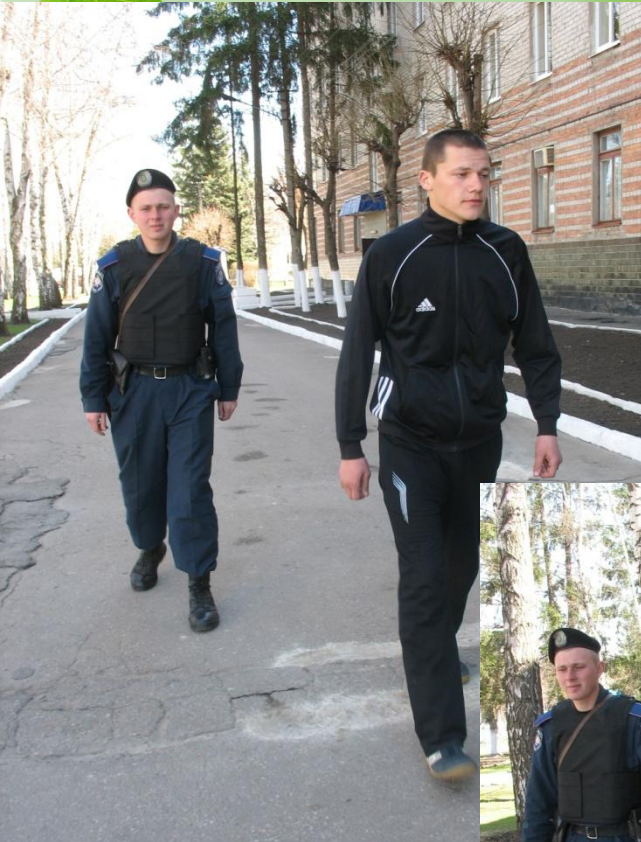

Перевірка документів

1. Перевірку документів проводять в осіб, які порушують суспільний порядок, які викликають підозру та при перевірці паспортного режиму.
2. Дані дії проводяться нарядом поліції у складі не менше двох працівників.
3. Одночасно працівниками поліції можуть перевірятися документи тільки у однієї особи.
4. Розробити умовні жести між працівниками поліції (увага, обережно, приготуватися до затримки, до мене, зброя, викликай допомогу тощо) для скритності і високої ефективності оперативних дій.
5. Працівники поліції, які перевіряють документи, знаходяться не на одній лінії з тією особою, яка перевіряється: один знаходиться поруч, другий ліворуч у 2-х метрах від особи, яка перевіряється.
6. Працівник міліції, який страхує товариша, постійно спостерігає за діями осіб, які перевіряються.
7. У темний час доби обов'язково застосовувати індивідуальні прилади освітлення.
8. Стежити, щоб особа, яка перевіряється, не викидала якісь речі.

Основи тактики застосування спеціальних засобів

Класичні наручники

Представляють із себе два металевих браслета, з'єднаних двома завареними ланками ланцюга. Запірна частина наручників дозволяє їх застосувати без ключа, а також фіксувати засувку від подальшого непотрібного вам і навіть небезпечного перетискання.

Наручники (БР, БР-С, БКС-1, БОС) застосовуються:

- ❖ для припинення опору, що чиниться співробітнику міліції;
- ❖ для затримання особи, захопленої при вчиненні нею дій злочину проти життя, здоров'я або власності і яка намагається сховатися;
- ❖ для доставлення затриманих осіб до підрозділу поліції;
- ❖ конвоювання та охорони затриманих, а також осіб, підданих адміністративному арешту та ув'язнених під варту, якщо вони своєю поведінкою дають підставу вважати, що можуть вчинити втечу чи завдати шкоди оточуючим або собі, чи чинять опір працівнику поліції.

Гумова палиця

Призначена для нанесення ударів по різних частинах тіла правопорушника з метою відбиття нападу або припинення непокори. Палиця гумова спеціальна є холодною зброєю.

Палиці представляють собою литий гумовий, неармований циліндр.

Деякі спеціальні палиці мають збоку ручку-упор (гарду), що дозволяє розширити можливості застосування.

Гумові палиці можуть застосовуватися в наступних випадках:

- ❖ для відбиття нападу на громадян і працівників поліції;
- ❖ для припинення опору, що чиниться працівнику поліції;
- ❖ для припинення масових заворушень і групових дій, що порушують роботу транспорту, зв'язку і організацій.

Газовий балончик

Газовий балончик - аерозольний пристрій, споряджений сльозогінними або дратівливими речовинами, призначений для самооборони від людей і агресивних тварин.

Газові балончики є ефективним засобом самооборони, прості і зручні в застосуванні, мають невеликі габарити і масу і можуть бути успішно використані без тривалих тренувань і підготовки. Не потребують спеціальних дозволів, доступні для покупки в спеціалізованих магазинах повнолітніми громадянами.

Щит протиударний алюмінієвий «Форт-ЩПА»

Протиударний щит призначений для забезпечення захисту від ударів палицями, камінням, металевими прутами, пляшками тощо.

Виготовлений з високоякісного алюмінієвого сплаву. З лівого і правого боків - вертикальні ребра жорсткості, зверху і знизу - по 36 круглих оглядових отворів.

Демпфер щита виготовлений з пінополіуретану, рукоятки для утримання щита - з поліпропілену, армовані металеві смуги. Конструкція щита дозволяє утримувати його як лівою, так і правою рукою, а при необхідності обома руками одночасно.

Щитки захисні на руки і ноги ША-308

Щитки захисні для рук і ніг (захисний одяг) призначені для захисту від ударів. виготовлені з твердого алюмінію (високоміцної протиударної пластмаси).

Щитки захисні для рук і ніг (захисний одяг).

Призначені для захисту від ударів і колючо-ріжучих предметів гомілки, колінного суглобу, передпліччя і ліктьового суглобу.

Основа щитка виготовлена з твердого алюмінію (високоміцної протиударної пластмаси), амортизаційний пристрій - з повсті і поролону. Всі зовнішні і внутрішні поверхні щитка обтягнуті спеціальною тканиною, яка одночасно виконує і роль декоративного покриття.

Щитки для захисту рук складаються з двох елементів: 1 -й - захист від плеча до ліктя; 2 -й - захист від ліктя до кисті. Захисні елементи гнучко з'єднані між собою і прикріплені до жилету в області плеча з лівого і правого боку. Безпосереднє кріплення на руку користувача відбувається за допомогою еластичних стрічок і текстильної застібки

Шолом протиударний Ш-307

Шолом протиударний з прозорим забралом призначений для захисту голови людини від ударів камінням, палицями тощо. Шолом складається із склопластикового ковпака, обрамленого гумовим профілем. До потиличної частини ковпака кріпиться брамиця з вінілу, шкіри та демпфрної прокладки. До лобової частини ковпака кріпиться забрало. Всередину ковпака вставляється вкладиш, який обтягнутий підшоломником. Ковпак кріпиться на голові за допомогою ременів і затягається пряжкою. Шолом упаковується в сумку напівкруглої форми із внутрішньою накладною кишенею і ручками, верхній край сумки стягується шнуром.

Бронежилет

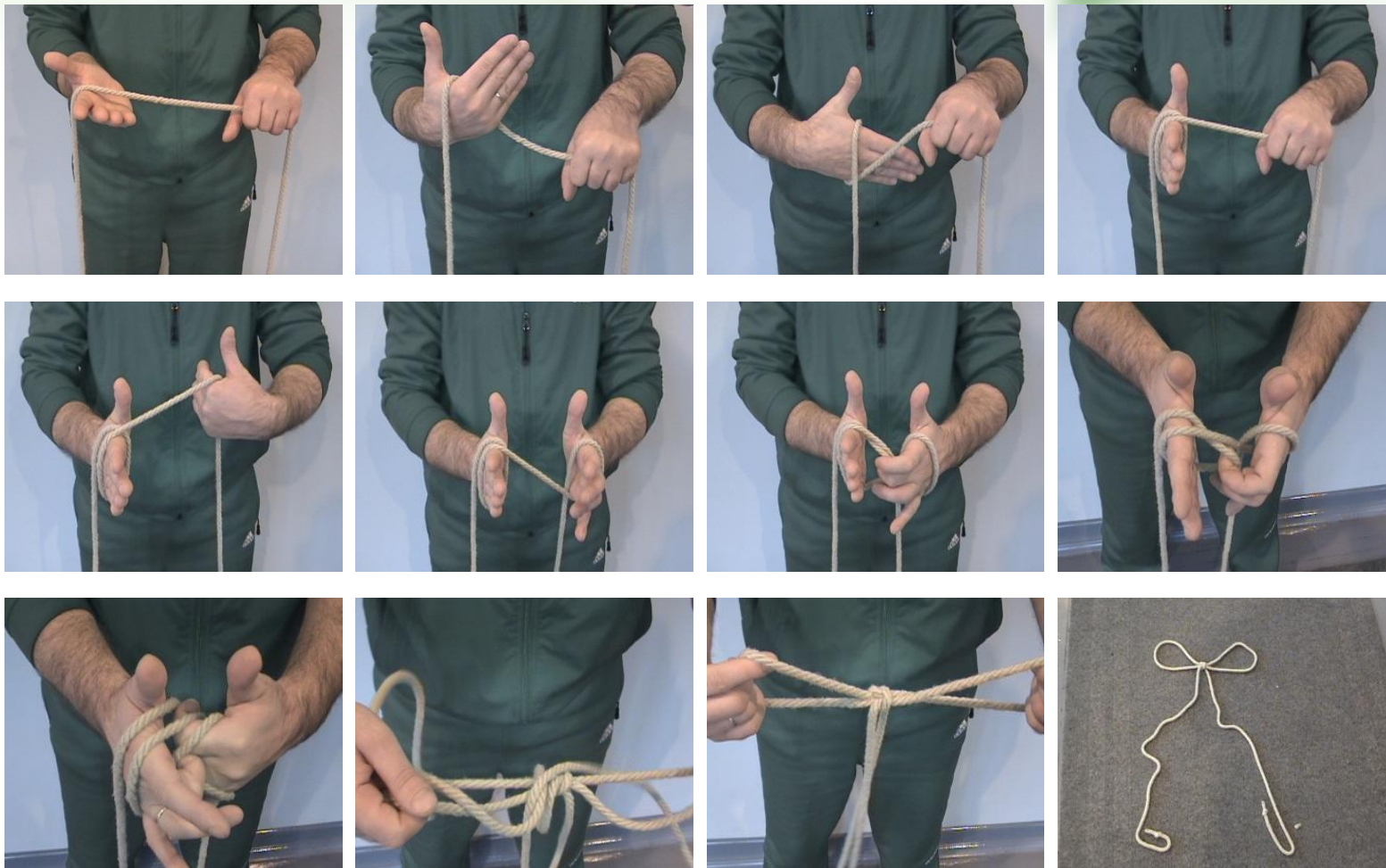
Бронежилет — елемент захисного одягу, що поглинає енергію зіткнення зі снарядом вогнепальної зброї, шрапнеллю, осколками від вибухів. Складається з матеріалів, що руйнують кулю і розсіюють її енергію, наприклад, кевлара і металевих або керамічних пластин. Основу м'яких жилетів складають високомодульні армідні тканини з багатьох шарів міцних синтетичних волокон.

М'які жилети використовуються правоохоронними органами і приватними службами охорони, а твердо-пластинчасті армовані жилети переважно використовуються бойовими підрозділами армій різних країн.

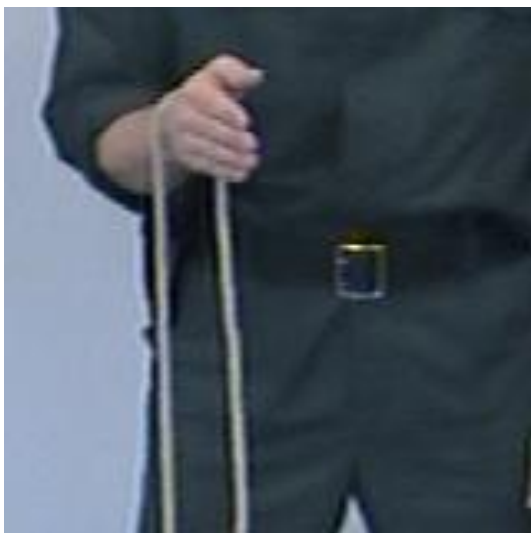

Способи зв'язування МОТУЗКОЮ

Способи зв'язування мотузкою (продовження)

Зв'язування шкіряним ременем

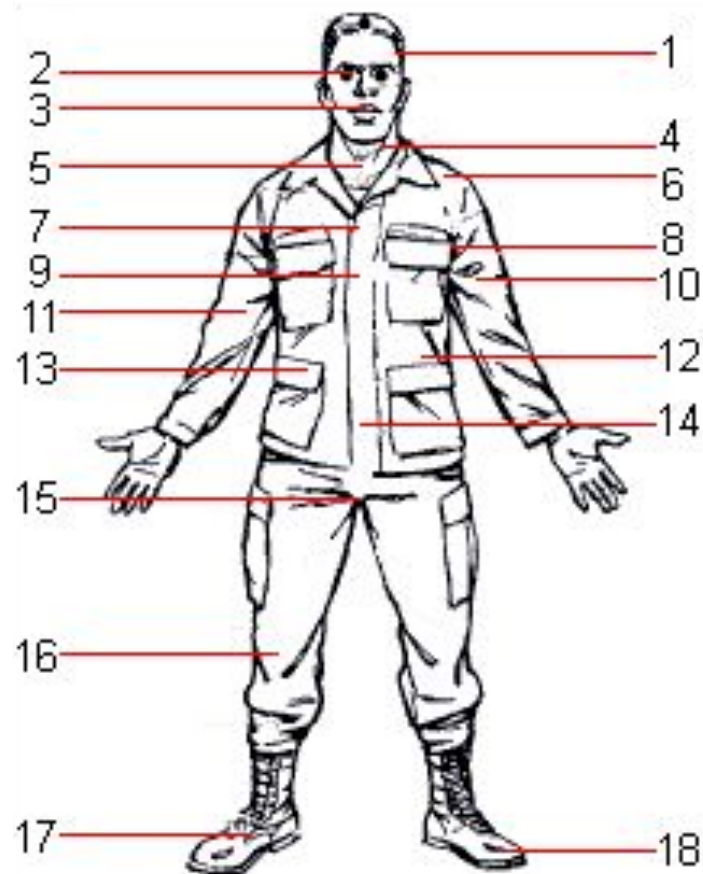

Больові точки

Больові точки - зони на поверхні тіла, в основному по ходу нервових стовбурів, при натисканні на які виникає відчуття болю.

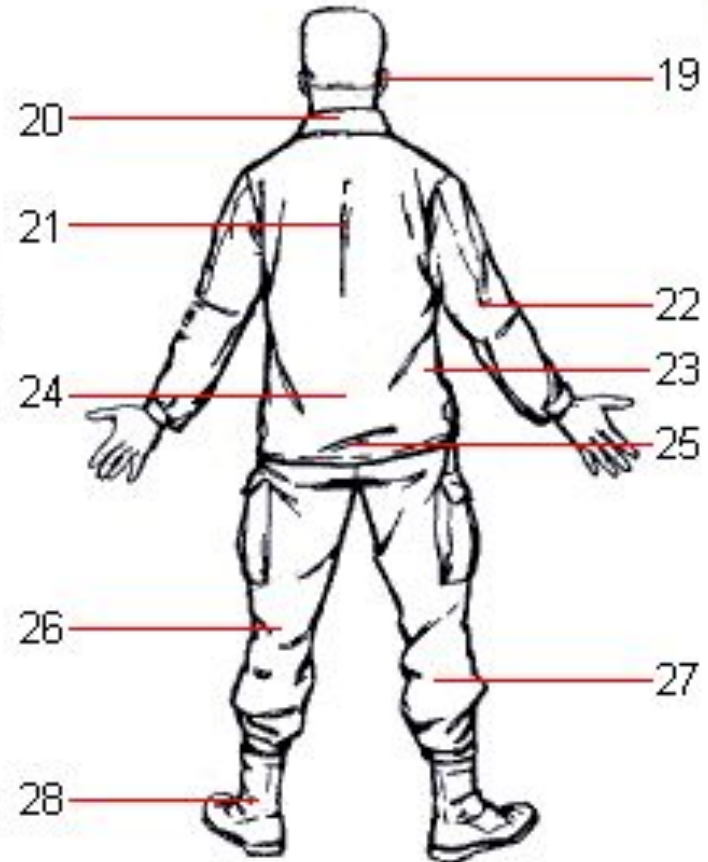
1. Скроні
2. Очі
3. Губи
4. Сонна артерія
5. Горло
6. Ключиця
7. Грудина
8. Пахва
9. Сонячне сплетіння

10. Біцепс
11. Плече
12. Селезінка
13. Підребер'я
14. Селезінка

Больові точки

- 19. Вуха
- 20. Шия
- 21. Міжлопаточна область
- 22. Лікоть
- 23. Нирка
- 24. Поперек
- 25. Куприк
- 26. Коліно
- 27. Литковий м'яз
- 28. Ахилесове сухожилля

Використана література

- ❖ 1. Закон України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 року.
- ❖ 2. Наказ МВС України від 26.01.2016 № 50 “Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України”
- ❖ 3. Основи спеціальної фізичної підготовки працівників органів внутрішніх справ : навч. посіб. / М. І. Ануфрієв, С. Є. Бутов, О. Ф. Гіда, С. М. Решко. – К. : НАВСУ, 2003. – 338 с.
- ❖ 4. Спеціальна фізична підготовка працівників ОВС України : підручник / В. О Артем'єв, О. А Ярещенко, В. В. Сергієнко ; за ред. О. М. Бандурки. – Х. : Харків юридичний, 2011. – 272 с.
- ❖ 5. Горбачевський В.Я., Сапаво А.Г. Тактика дій працівників ОВС в екстремальних ситуаціях та правові основи застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів, вогнепальної зброї: посібник – К.; Національна академія внутрішніх справ України, 2001. – 24 с.
- ❖ 6. Онул Л.П. Методические рекомендации по изучению самозащиты без оружия – самбо: сборник приемов – Кировоград: облполиграфиздат, 1990, - 150 с.
- ❖ 7. В.І. Осадчій, В.С. Плугатир, А.В. Савченко та ін. Кримінально-правовий захист і відповідальність працівників правоохоронних органів. Навчальний посібник / НАВСУ, 2001, - 104 с.
- ❖ 8. Сачаво А.Г. Прийоми захисту та статутні дії із гумовим кийком. Навчально-методичний посібник. – К.: НАВСУ, 1999, - 44 с.
- ❖ 9. Артем'єв В.О., Колесніков В.В. Тактика спеціальної підготовки працівників органів внутрішніх справ України/ Методичні рекомендації. – Харків: ХНУВС. 2009, - 34 с.
- ❖ 10. Добкин М.К. Как победить вооруженного противника. Уличный бой. М.: АСТ.-Астрахань, 2009, - с. 68-72.

